

מערך שיעור: קפה דילמה – משחק סימולציה בנושא שבוע הגאווה

צילום: Mercedes Mehling, unsplash

17.5.2020 הוא התאריך בו מציינים את יום המאבק בלהט"בופוביה (הבנ"ה). המסר העיקרי של יוזמי התאריך שמצוין ברחבי העולם הוא שזכויות להט"ב הן זכויות אדם, ועל כן המאבק נגד הומופוביה וטרנספוביה, לסבופוביה וביפוביה הוא מאבק של החברה כולה, ולא רק של קהילה הלהט"ב. הבקשה של יוזמי היום היא לנצל את ההזדמנות שהיום הזה מספק בכדי לעודד מגוון אנושי ושונות ללא קשר לנטייה מינית או זהות מגדרית, ובכדי להיאבק פוליטית וחברתית בכל האמצעים שיש נגד אלימות ואפליה הקשורים בנטייה מינית ובזהות מגדרית. מוזמנות/ים לקרוא עוד על היום הזה [בקישור זה](#).

אנחנו בקדמה התוודענו למורכבות שמעוררים אירועים העוסקים בקהילת הלהט"ב בבתי הספר בארץ. הן בקרב מורות/ים וצוות ביה"ס והן בקרב תלמידות/ים והורים. אחד הסיפורים שנחשפנו אליהם השנה בבאר שבע העלה סוגיה מעוררת מחלוקת בנוגע לציון יום הגאווה בביה"ס. תוכלו לקרוא אודות האירוע [בכתבה זו](#).

החלטנו לנצל את התאריך ולהשתמש במתודה מצוינת להעלאת נושאים שנויים במחלוקת בכיתה – "קפה דילמה". המתודה מאפשרת 'כניסה לנעליים' של מישהו/י אחר/ת ופתיחת כיווני מחשבה ודיון שאולי לא היינו מתנסים/ות בהם בדיון רגיל בכיתה. היא מאלצת אותנו להיות בעמדת הקשבה וסובלנות יותר מהרגיל ומזמנת פתרונות חדשים.

אז איך עושות/ים את זה בכיתה? להלן המהלך:

הכנה מראש: לפני הפעילות ניצור אוירה של "בית קפה". נסדר את החדר עם שולחנות ומפות, מסביבם כסאות. אפשר לשים כיבוד. על כל שולחן תונח הדילמה (כדאי להכין כמה עותקים כדי שהתלמידים/ות יוכלו לקרוא אותה ביחד) וכרטיסי הדמות שיחולקו בקבוצה.

התלמידים/ות ייכנסו לכיתה ויתיישבו בקבוצות סביב השולחנות. (6 תלמידים/ות סביב כל שולחן). אם כמות התלמידים/ות אינה מתחלקת במספר התפקידים, אפשר לבחור להוריד תפקיד או שניים, ואפשר גם למנות תפקידי "משקיפים" שיישבו בקבוצה ולא ישתתפו בדיון אלא רק יתעדו בדף את מה שמתרחש בקבוצה. (מצ"ב נספח דף למשקיף/ה).

נסביר לתלמידות/ים על הפעילות: אנו עומדות/ים לשחק משחק תפקידים במשחק שנקרא קפה דילמה. הדילמה בה נעסוק מבוססת על מקרה אמיתי. אתם/ן תתחלקו לקבוצות קטנות, באופן אקראי, וכל קבוצה תקבל את הדילמה ואת המשימה סביבה. את/ם תתבקשו לשחק דמויות שונות- נסו "להיכנס לנעליה" של הדמות ולייצג אותה עד כמה שניתן.

לתלמידים/ו ינתנו 25 דקות לעבודה בקבוצות סביב הדילמה. אנחנו נעבור בין השולחנות, אם נרגיש שיש צורך 'לעורר' איזו פרובוקציה או להדגיש עמדה מסוימת בכדי שהדיון יהיה מורכב ורחב ככל האפשר, נעשה זאת. המטרה היא שיהיה דיון עם כמה שיותר נקודות מבט, כמה שיותר טיעונים ואפשרויות להזדהות עם כל אחד מהצדדים. אפשר לשאול אם כל הקולות באו לידי ביטוי, את מי לא שמענו, אין צורך בהכרח להגיע להסכמה, בטח לא בהתחלה. אפשרות נוספת היא שהדיון יסתבך או יתלהם ואז חשוב להרגיע, לעזור לתלמידים/ות להקשיב אחד/ת לשני/ה, לברר מה קשה לשמוע ולמה (פוגע בערכים שלי, מפחיד, חדש בשבילי...) כעבור 25 דקות נודיע על סיום הדיון.

כל קבוצה תתבקש לקבל החלטה ברוב קולות. (10-5 דקות)

נתכנס במליאה וכל קבוצה תשתף (5 דקות לקבוצה)

איך זה הרגיש לנו להיות בתפקיד שקיבלנו?

מה למדנו על עצמנו ועל האינטראקציה שלנו עם אחרים במצבים של אי-הסכמה?

איך התייחסנו למי שהשמיעו דעות שונות ואף מנוגדות לשלנו?

האם הרגשנו בטוח לדבר? האם הרגשנו בטוח להביע דעות לא מקובלות?
האם הצלחנו לשמוע קולות אחרים? להיפתח לקולות אחרים? להבין עמדות אחרות?
האם הצלחנו להכיל קולות קיצוניים? האם מה ששמענו גרם לנו לחשוב אחרת על הדברים? האם שינינו דעתנו?

אם יש דמות של משקיפה, היא/הוא תציג/יצוג את ההתרשמות שלה/ו:

איך התנהל הדיון, האם המשתתפים הקשיבו אחד לשני?

אילו ערכים עלו בדילמה? האם המשתתפים/ות נימקו את עמדתם/ן?

איך התקבלה ההחלטה בקבוצה? האם היו משתתפים/ות ששינו דעתם/ן בעקבות הדיון?

האם המשתתפים/ות הרגישו ביטחון לשתף?

נסכם על הקשר שבין הדילמה ליום המאבק בלהט"ב ב"בופוביה", באפשרות שלנו להיפתח ולהתדיין בעמדה

של הקשבה גם עם מי שיש להם/ן עמדות מאוד שונות מאיתנו.

נספחים:

דף דילמה (יש לצלם כמה עותקים בכל שולחן) וכרטיסי דמות (כרטיס דמות מכל סוג לכל שולחן). אפשר לשים את כרטיסי הדמות בתוך מעטפות סגורות כדי לאפשר חלוקה רנדומלית ככל האפשר.

הדילמה:

האם לציין בבית הספר את שבוע הגאווה?

מידע כללי

אירע הרצח בבר-נוער בשנת 2009 ואירוע הרצח במצעד הגאווה ב-2015, העלו את המודעות הציבורית, כמו גם זו של המערכות החינוכיות, לקשייהם וצרכיהם של נוער להט"ב. במהלך השנים, החל משרד החינוך במגמה הדרגתית של הכנסת תכנים הקשורים לנטייה מינית וזהות מגדרית לבתי הספר, השתלמויות ותוכניות ליועצות בנושא, ושיתוף פעולה עם ארגוני הקהילה הגאה. למרות זאת, סקרי אקלים בית ספרי שערך איגי, ארגון הנוער הלהט"ב, הצביעו על אקלים בית ספרי המאופיין ברמות גבוהות של אלימות וחוויות שליליות אותן חווים התלמידים על רקע נטייתם המינית ו/או זהותם המגדרית. ממצאי הסקרים הצביעו על פגיעה באקלים המיטבי, בזכות לחינוך ובזכות למוגנות בקרב תלמידים להט"ב. גם דו"ח הלהט"ב בפוביה לשנת 2018 מראה על עלייה בתופעות ההומופוביה בחברה, ובכללה עלייה בדיווחים על אלימות, אפלייה ופגיעה בנוער להט"ב במערכת החינוך.

המשימה/הדילמה: האם לציין בבית הספר את שבוע הגאווה?

לקראת שבוע הגאווה, בקשו תלמידות/ים בבית ספר תיכון בדרום הארץ לציין את שבוע הגאווה בבית הספר בתליית דגל הגאווה ובהגעה בחולצות צבעוניות לבית הספר. הבקשה עוררה סערה בבית הספר בקרב חלק מהמורות/ים וההורים. קבוצת הורים החליטה בתגובה כי אם יוחלט על כך, היא תשלח את ילדיה לבית הספר בחולצות שחורות כאות מחאה. מנהלת בית הספר החליטה לקיים ישיבה משותפת שתכלול נציגות של תלמידות/ים, מורות/ים והורים כדי לדון בדילמה ולקבל החלטה. אתן/ם הנציגות/ים, והמשימה שלכן/ם היא לדון בדילמה, ולהמליץ למנהלת בית הספר כיצד לפעול: האם לציין או לא לציין את שבוע הגאווה בביה"ס? על השולחן מונחים כרטיסי דמות. חלקו את כרטיסי הדמות בינכם/ן באופן רנדומלי. כל אחד/ת מכן/ם ייצג/תייצג את הדמות שקיבל/ה ואת הטיעונים שלו/ה. נסו להזדהות עד כמה שאפשר עם הדמות ולייצג אותה בנאמנות בדיון.

כרטיסי דמות

עדינה זכאי - אמא לתאומים, בן ובת שלומדים בבית הספר, מתנגדת לציון שבוע הגאווה בבית הספר, לא חושבת שיש לזה מקום בבית הספר: אני מחנכת את הילדים שלי לסובלנות ולקבלת השונה, אבל זה לא נושא שצריך לדון בו במערכת החינוך. אני מכבדת כל אחד, אבל מצפה שיכבדו גם אותי. יש מקומות שם יכולים לחגוג בהם עם הקהילה שלהם, ואני לא חושבת שבית הספר זה המקום למפגני גאווה ולמצעדים. שכל אחד יעשה מה שטוב לו בביתו ועם חבריו, אין לי בעיה עם זה, אבל לא בבית ספרנו. אם תתקבל החלטה כזו, אני אשלח את הילדים לבית ספר עם חולצות שחורות, ובהחלט אשקול להעביר אותם לבית ספר אחר, שהערכים שלו יותר מתאימים לערכים של המשפחה שלי.

שרון בן יקר - אמא שתומכת וחושבת שבית הספר צריך שתהיה לו אמירה שהוא מקבל את כולם ותומך במאבק הלהט"ב. אני מאמינה שבית ספר הוא חלק מהחברה ולא נפרד ממנה, וחשוב שהילדות/ים ייחשפו וגם יביעו את עמדתם בנושאים חברתיים, בית הספר צריך לאפשר להם את זה ואפילו לעודד אותם. האלימות שמופנית כלפי הלהט"ב ומקרי ההתאבדות הרבים של בני נוער שלא מוצאים את מקומם, רק מחזקת את זה שבית ספר צריך להיות מקום שמספק סביבה מגנה ותומכת לתלמידות/ים להט"ב, שמוקיע כל סוג של אלימות כלפיהם. בית הספר צריך לשמש דוגמה לחינוך מעורב ואכפתי, ששינוי חברתי חשוב לו לא פחות מאחוזי הזכאות לבגרות.

אביב, תלמידה להט"ב שתומכת בציון שבוע הגאווה בבית הספר מתוך החשיבות של הנראות הלהטבית. יש לא מעט תלמידות/ים להט"ב בבית הספר, חלקם עדיין בארון, כי חוששים מתגובות להטובופוביות מצד מורות/ים ותלמידות/ים. ציון שבוע הגאווה בבית הספר ייתן לגיטימציה לקיום שלנו, שלא נצטרך להרגיש בושה על מי שאנחנו, ולדעת שמקבלים אותנו ותומכים בנו בכל מקרה, ושבית הספר זה מקום בטוח עבורנו. אם בית הספר שלי יניף לשבוע אחד את דגל הגאווה, זה ימלא אותי בגאווה על כך שאני שייכת לבית ספר הזה.

יאיר, תלמיד כיתה י"א, נציג מועצת התלמידות/ים תומך בציון שבוע הגאווה בבית הספר ברוח חופש הביטוי והפלורליזם שבית הספר מצהיר עליו. אני לא להט"ב, אבל יש לי חברות וחברים שהם כן. אני פעיל במועצת התלמידות/ים של בית הספר, כי אני מאמין שיש לי יכולת להשפיע על איך ייראו הדברים בבית הספר שלי, לפחות מבחינה חברתית. ההצעה לצייין את שבוע הגאווה בבית הספר עלתה ממספר תלמידות/ים בבית הספר ואני חושב שיש להן/ם בפירוש זכות להביע את עצמם ואת עמדותיהם לפחות שבוע אחד בשנה. פגיעה בחופש הביטוי שלהם היא פגיעה בזכות דמוקרטית חשובה. בית הספר מתהדר בכך שהוא מחנך לפלורליזם ולסובלנות, אני מצפה שיעמוד בהבטחתו.

שרונה חפץ, מנהלת בית הספר, תומכת בציון שבוע הגאווה בבית הספר מתוך עמדה שתומכת ביוזמות של בני נוער ומתוך אמונה שזה צו השעה. שמענו בשנה האחרונה התבטאויות של שר החינוך שפגעו בקהילה הלהט"בית, כמנהלת בבית הספר שעובדת 20 שנה במשרד החינוך, אני לא רוצה שהתלמידות/ים שלי יחוו פגיעה כזאת מהמערכת שהם מתחנכות/ים בה. אני רוצה להשמיע גם קולות אחרים במערכת החינוך ולהראות להם שאני בעדן/ם, ושלא אאפשר לפגוע בהן/ם. אני לא מאמינה שאפשר להשפיע על בני נוער ולשכנע אותן/ם להיות להט"ב, ושבואו אי ציון שבוע הגאווה בבית הספר לא יוכל לעשות זאת, אבל אני בהחלט מאמינה שיוכל לתת תחושה של אכפתיות וביטחון למי שכל כך זקוקים לה בבית הספר, שבו הם מבלים את רוב זמנם/ן. מה עוד שלאחר שהנושא כבר עלה ביוזמתן/ם של תלמידות/ים, אם לא נענה לבקשתן/ם, נשתף פעולה עם הלהטובופוביה, הפחד והבושה שממילא רווחים כל כך בציבור.

חנוך שלו, מורה לכימיה, מתנגד לציון שבוע הגאווה בבית הספר בטענה של פגיעה בערכי המשפחה והדת. אני אמנם חובש כיפה, אבל ליבראלי מאוד בדעותיי, ואני חושב שכולם פה יודעים את זה, כמובן שאיני מפלה שום תלמיד או תלמידה בשל נטייתם המינית. יחד עם זאת אני מייצג קבוצה של מורות ומורים שחושבים כמוני, שבית הספר כמוסד חינוכי לא יכול לחנך לערכים שאינם נורמטיביים. תלמידות/ים מושפעים מאוד בגיל הזה מחבריהם, וזה לא נכון לתת יד לכל מיני גורמים שיכולים להסיט אותן/ם מדרך הישר. ציון של שבוע הגאווה בבית הספר נותן הכשר לתופעה הזאת.